

Od Redakcji

Książka zatytułowana *Lokalne i globalne perspektywy azjanistyczne* jest darem dla Profesora Sławoja Szynkiewicza z okazji Jubileuszu Jego Osiemdziesięciolecia. Darem od współpracowników, przyjaciół, uczniów, reprezentujących różne dyscypliny, nurty i tradycje badań, ośrodki naukowe i pokolenia. Łączy ich zawodowe zainteresowanie Azją, a ściślej – wybranymi obszarami kontynentu azjatyckiego, występującymi tam zjawiskami i ludźmi, którzy ich doświadczają.

Azja jest od dawna obecna w życiu naukowym prof. Szynkiewicza. Jego pierwsze publikacje, z lat 1950.-1960., dotyczyły Indonezji i Wietnamu. Od połowy lat 1960. datują się naukowe związki Profesora z Mongolią. Zapoczątkował je udział w pracach ekspedycji etnograficznej PAN, powołanej do życia przez prof. dr hab. Witolda Dynowskiego i kierowanej przez niego od pierwszych do ostatnich chwil jej istnienia (lata: 1965-1980). Prof. Szynkiewicz prowadził również badania na terenie Rosji (tu m. in. w Buriacji), Kazachstanu i Chin¹. Wiele jego prac ma charakter pionierski (przykładem są studia nad pokrewieństwem, rodziną pasterską, symboliką, problematyką etniczną, transformacją systemową, obrzędowością). Zdobyły one międzynarodowe uznanie. Stały się źródłem wiedzy, inspiracji, przykładem szerokiego patrzenia na badaną rzeczywistość, zachętą do formułowania pytań i poszukiwania odpowiedzi na nie. Wytoczyły szlaki, którymi, po śladach Profesora, podążali inni badacze.

Autorzy, których teksty współtworzą książkę ofiarowaną prof. Szynkiewiczowi, korzystają z różnych źródeł, uwzględniają też różnorodne perspektywy: lokalną i globalną, jednostkową i grupową, *etic* i *emic*. Piszą m. in. o zmianach systemowych i ich następstwach, o kwestiach etnicznych, kontaktach międzykulturowych, migracjach, religijności, świętowaniu i życiu codziennym, rodzinie i systemie pokrewieństwa, medycynie, koncepcji sił życiowych, współwystępowaniu dawnych i nowych wzorów kulturowych oraz wyborach między nimi, „tradycji odnalezionej” i jej udziale w budowaniu nowoczesnego społeczeństwa, polityce narodowościowej i reformach szkolnictwa, relacjach między Azjatami i Europejczykami, a także między mieszkańcami różnych obszarów Azji, stereotypach etnicznych, zmianach zachodzących w języku i nazewnictwie (obejmujących np. terminologię geograficzną). Dzielią się refleksjami dotyczącymi badań terenowych, przekładu kulturowego, reprezentowanej dyscypliny i jej relacji z innymi dyscyplinami, wskazując konieczność wypracowania terminologii pozwalającej na opis rzeczywistości podlegającej nieustannym transformacjom.

Zależało nam na pokazaniu wielości metod i podejść interpretacyjnych do tej rzeczywistości. Postanowiliśmy skonstruować tę książkę jako wielość kilku dyscyplin, metodologii i wrażliwości. Nie omawiamy tu treści poszczególnych artykułów, pozostawiając

¹ Więcej o badaniach S. Szynkiewicza patrz: Oyungerel Tangad, Spokrewniony przez naukę – o badaczu rodziny mongolskiej. Dla Profesora Sławoja Szynkiewicza w 80. rocznicę urodzin, *Etnografia Polska*, t. LXI, z. 1-2, s. 241-245.

Czytelnikom przyjemność odczytania ich „po swojemu”, odkrywania każdego tekstu słowo po słowie, wędrowania z ich twórcami. Naszym celem nie było ustalenie jednego ujęcia teoretycznego i dlatego pozostawiliśmy Autorom dużą swobodę w sposobie przedstawiania materiałów. Z głosami niektórych zgadzamy się, z innymi gotowe jesteśmy polemizować, jednak to dzięki Nim osiągnęliśmy cel – tom ukazujący żywe, aktualne dyskusje naukowe. Za tę możliwość jesteśmy Autorom szczególnie wdzięczni, a jednemu z nich: Ayurowi Zhanaevowi, składamy podziękowania, także za wsparcie merytoryczne. Pragniemy również z całego serca podziękować Danaadżawowi Tangadowi – Autorowi rysunków, które zdobią okładkę i wewnątrz książki. Przez wiele lat współpracował On, m. in. jako tłumacz, z polskimi etnologami – badaczami Mongolii. Cieszymy się ogromnie, że dziś swoim talentem plastycznym wzbogacił publikację, będącą darem dla prof. Szyrkiewicza.

Nie wszystkim, którzy pragnęli podarować Jubilatowi napisany przez siebie artykuł, udało się zrealizować ten zamiar. Na przeszkodzie stanęły wydarzenia losowe, ogrom różnego rodzaju zobowiązań, niekiedy zabrakło czasu i determinacji, by ukończyć zaawansowane już prace nad tekstem. Zainteresowanie tomem uzmysłowiło nam, jak wiele osób w swej pracy naukowej odwołuje się do dorobku prof. Szyrkiewicza. Jak wielu badaczy uważa Go za autorytet naukowy.

Publikację książki pt. *Lokalne i globalne perspektywy azjanistyczne* poprzedziły inne wydarzenia związane z Jubileuszem Profesora. Jednym z nich była wystawa siedemdziesięciu fotografii, wybranych spośród tysięcy czarno-białych i barwnych zdjęć, wykonanych przez tego badacza, zatytułowana „Pamięć stepowej przeszłości. Mongolia wieku XX”. Pokazane na niej fotografie mają dziś bezcenną wartość archiwalną, dokumentacyjną. Opatrzone bogatym komentarzem przez prof. Szyrkiewicza ukazują rozmaite sfery życia mongolskich koczowników – ich codzienność i sytuacje świąteczne, obrzędy rodzinne i doroczne, pracę i wypoczynek, ludzkie twarze i sylwetki, przedmioty, m. in. będące wyznacznikiem wysokiego statusu społecznego ich właścicieli, krajobrazy, stada zwierząt, miejsca kultu i pomniki przeszłości, świadczące o stosunku Mongołów do ich historii i kultury². 6 maja 2018 r. wspomnianą wystawę otwarto w stołecznym Muzeum Azji i Pacyfiku. 12 czerwca tego roku zaprezentowano ją w warszawskiej siedzibie Instytutu Archeologii i Etnologii PAN³, z którym Profesor jest związany od roku 1967, tj. od rozpoczęcia studiów doktoranckich. W tym samym roku po raz pierwszy wyjechał do Mongolii jako członek ekspedycji etnograficznej PAN. W roku 2008 przeszedł na emeryturę, jego kontakty z IAE PAN trwają jednak nieprzerwanie.

Wystawa pokazana w Instytucie towarzyszyła uroczystym obchodom Jubileuszu prof. Szyrkiewicza. Podczas spotkania z licznym gronem osób, które uczestniczyły w tym wydarzeniu, mówił On, nie kryjąc wzruszenia, m. in. o swojej drodze do etnologii/antropologii kulturowej, odkrywaniu wielokulturowego świata i fenomenu pogranicza kulturowego,

² Część fotografii opublikowano w katalogu z wystawy, zatytułowanym *Memories of the Steppe Past. Mongolia of the 20th Century. Photographs by Sławoj Szyrkiewicz*, opr. Sławoj Szyrkiewicz, we współpracy z Oyungerel Tangad, opr. graficzne Magdalena Niernsee, wyd. Muzeum Azji i Pacyfiku, Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Ambasada Mongolii, mongolskie Ministerstwo Edukacji, Kultury, Nauki i Sportu, Wydział Studiów Orientalistycznych Uniwersytetu Warszawskiego.

³ Placówka ta powstała w roku 1953. Nosila wówczas nazwę: Instytut Historii Kultury Materialnej PAN. W roku 1992 nazwa ta została zmieniona na: Instytut Archeologii i Etnologii PAN.

zainteresowaniu (od najmłodszych lat) drugim człowiekiem, zwłaszcza Innym, od którego nie odgradzała go bariera obcości i uprzedzeń.

Życzymy Profesorowi Szynkiewiczowi wielu dalszych jubileuszy oraz kolejnych publikacji, które staną się Jego darem dla czytelników. Życzymy również, by sam był jak najczęściej obdarowywany. Dar odgrywa fundamentalną rolę w nawiązywaniu i podtrzymywaniu relacji międzyludzkich. Szczególną wartość ma wówczas, gdy sprawia przyjemność obdarowanemu i ofiarodawcy. Mamy nadzieję, że stanie się tak w przypadku tej książki, że ucieszy ona nie tylko Jubilata, ale też wszystkich, którzy oddadzą się jej lekturze.

